

חך ושפה שסועים

אחת לאלף לידות היא של תינוק עם חך או שפה שסועים. בבנות פוגשים יותר שסעי חך ובבנים ישנם יותר שסעי שפה. למה זה נגרם ואיך מטפלים בכגם?

ההיריון והלידה הם מחוויית החיים החזקות והמרגשות ביותר. המגע הראשוני והמבט הראשון ביילוד, שגידלת תשעה חודשים ברחמיך וזה עתה יצא לאוויר העולם לרוב מלווים בתחושת אושר עילאי.

לעיתים המבט הראשוני הזה עלול להיות קצת מורכב. כשנולד תינוק עם שפה שסועה או מים כמבנה הפנים התחושה הראשונית יכולה להיות בהלה או רתיעה.

בכל שנה נולדים בישראל כמאה שמונים אלף תינוקות, ועל פי המדווח בספרות הכללית כאחת לכל אלף לידות נולד תינוק עם שפה או חך שסוע.

הכנה מוקדמת וידע יחסכו את הרתיעה הראשונית, ויאפשרו לכן ולילדיכן להינות מכל שלבי הגדילה.

הכוחבים הם

ד"ר יניב אבנר, מנהל שירותי ילדים ומרכז חך ושפה שסועים
ד"ר עמי גליק, מומחה בניתוחי פה ולסת, חך ושפה שסועים
בית חולים מאיר

בין הגורמים האפשריים להתפתחות שסעים ניתן למצוא מרכיב גנטי, חסרים תזונתיים של האם, חולי של האם בשלבי ההיריון הראשונים, עישון, אלכוהול, תרופות מסויימות שנטלה האם בהיריון ועוד. אם זאת, רוב השסעים יתרחשו ללא כל קשר לאמא

מה זה שפה וחיך שסועים?

שפה שסועה היא שפה עליונה, שבה אין חיבור מלא בין חלקי השפה וישנו חריץ בשפה העליונה. השסע יכול להיות מלא, ואז גם הנחיר שטוח ורצפת האף בצד המעורב פתוחה, או שהשסע חלקי ומערב חלק מן השפה בלבד, חד צידי או דו צידי. לעיתים, במקרה של שפה שסועה ישנו גם שסע בהניכרים וברכס השיניים.

חיך שסוע משמעותו פתח בלסת העליונה ומעבר ישיר בין חלל הפה וחלל האף. גם הוא יכול להיות חלקי או מלא, חד צידי או דו צידי.

בבנות פוגשים יותר שסעי חך ובבנים ישנם יותר שסעי שפה, כשלרוב הם חד צדדיים. יכולים להיות צדופים של שפה וחיך שסוע – מלא או חלקי, חד צדדי או דו צדדי.

בין הגורמים האפשריים להתפתחות שסעים ניתן למצוא מרכיב גנטי, חסרים תזונתיים של האם, חולי של האם בשלבי ההיריון הראשונים, עישון, אלכוהול, תרופות מסוימות שנטלה האם בהיריון ועוד. אם זאת, רוב השסעים יתרחשו ללא כל קשר לאמא.

למען האמת, שסעים אינם מומים הנוצרים בעובר, אלא למעשה ברחם בפנים של העובר במתפתח בשבועות הראשונים השסעים קיימים לכולם והולכים ונסגרים עד שבוע 10 להיריון כשהמהלך תקין. בחלק מהעוברים לא כל השסעים מצליחים להסגר ולהתאחות עד הסוף ולכן הם נולדים עם שסע מסוים שנותר להם מתקופת העוברות המוקדמת.

אבחון מוקדם

במהלך ההיריון ניתן לאבחן שפה שסועה באולטראסאונד החל מהשבוע ה-14. אבחנה של חיך שסוע יותר מורכבת, אך ניתנת לעתים לאבחון במיוחד כאשר השסע גדול, או מלווה בתופעות נוספות.

מרבית המקרים שבהם נולד תינוק עם שפה שסועה, הפגם הוא פגם יחידני, בעוד שבנחיצת מהיילודים עם חיך שסוע הפגם הוא חלק מסוגריום וזאת אומרת מספר מומים המופיעים ביחד, ומצריך בירור מקיף.

הטיפול

כאשר נולד תינוק עם שסע, צוות השסעים של המרכז הרפואי נכנס לפעולה. זמן קצר לאחר הלידה תיפגש האם עם אשת קשר של המרכז לחר ושפה שסועים, דיאטנית ומרפאה בעיסוק המומחית לבליעה בתינוקות שתדרכנה אותה כיצד להזין את תינוקה החדש.

הילוד יבדק על ידי רופאים מתחומים שונים – ילדים, א.א.ג ילדים, פה ולסת ופלסטיקה על מנת להתאים את הטיפול האופטימלי עבורו.

במקביל תלווה את המשפחה עובדת סוציאלית וקלינאית תקשורת שת יכנס לפעולה בשלבי הדיבור הראשונים של התינוק.

בהיבט הטיפול הכירורגי, תיקון ראשוני של השפה ייעשה לרוב בגיל 3-6 חודשים, כך שלמעשה כבר בגיל צעיר מאד ניתן לשפר באופן משמעותי את איכות החיים של התינוק ואת המראה האסתטי. בניתוח זה השסע החיצוני נסגר ובנוסף מתבצע תיקון של שריר השפתיים הטבעתי וגם של הנחיר במידה ואינו זהה בצורתו לצד השני.

תיקון החיך יבוצע קרוב לשלב התחלת הדיבור, בגיל 10-14 חודשים. בניתוח זה נסגר השסע בעצם וגם מתבצע תיקון של מנח ומבנה שרירי הדיבור והבליעה של החיך הרך. שרירי החיך אחראים גם על פתיחת תעלות האוזן הפנימיות של האוזניים ולכן ילדים רבים אם שסע חיך סובלים מנזילים באוזניים הגורמים לליקוי שמיעה זמני והאוזניים מטופלות באותה הזדמנות ע"י כפתורי אוורור.

בכ-25% מילדים שעברו תיקון חיך שסוע עשוי להיות דיבור מאנפף, בשל חולשה של שרירי החיך גם לאחר תיקון שסע בחיך. בחלק מהמקרים ניתן לטפל על ידי קלינאי תקשורת, בטיפולי דיבור מיוחדים

לאחר מכן הילד יהיה במעקב מרפאת החיך, לכל אורך שלבי הגדילה, ובכל שלב תבוצע הערכה מתאימה – יתבצע מעקב התפתחות דיבור ע"י קלינאית תקשורת. בכ-25% מילדים שעברו תיקון חיך שסוע עשוי להיות דיבור מאנפף, בשל חולשה של שרירי החיך גם לאחר תיקון שסע בחיך. בחלק מהמקרים ניתן לטפל על ידי קלינאי תקשורת, בטיפולי דיבור מיוחדים. בחלק מהמקרים בהם נראה שלמרות התיקון החך קצר מדי או חלש מדי לשרת את תפקודו המלא בשמן דיבור, יש צורך בניתוח לתיקון נוסף של החיך הרך בסביבות גיל 4.

התפתחות מבנה הלסתות והשיניים – לאורך כל הגדילה מעורבים רופא שיניים לילדים, אורתודונט, ומנתחי פה ולסת שנותנים מענה לכל האתגרים במבנה הפנים והשיניים שמלווים ילדים עם שסעים.

תיקוני צלקות, ותיקון מבנה האף במידת הצורך מבוצעים בשלבים שונים של הגדילה.

טכנולוגיה חדישה וצוות רב מקצועי הרואה בעבודתו שליחות ומעניק יחס אישי לכל מטופל, פועל במרכז הרפואי מאיר לצורך תמיכה בכל מה שרק אפשר.

לסיכום, חלק מהילדים הנולדים עם שסע יסתפקו בתיקון ניתוחי אחד וחלקם יזדקקו למספר מצומצם של תיקונים לאורך הילדות. אך דבר אחד משותף לכולם – הילדים הללו גדלים להיות ילדים יפים ומאושרים שגורמים אושר ונחת להוריהם. ■